

PARTICULARITĂȚILE GARANTĂRII DREPTURILOR PARTICIPANȚILOR LA PROCESUL CONTRAVENȚIONAL ȘI ERORILE ADMISE DE AGENTUL CONSTATATOR ÎN CADRUL PROCEDURII CONTRAVENȚIONALE DE EXAMINARE A ACCIDENTULUI RUTIER

Andrian CRETU,
*doctor în drept, conferențiar universitar
al Catedrei „Drept privat” a Academiei Ștefan cel Mare a MAI*

Rezumat

Deși Codul contravențional este pus în aplicare pentru o perioadă ce depășește 12 ani, dar și până la momentul de față ne întâlnim cu o multitudine de probleme care vizează tălmăcirea și aplicare a normelor procesual-contravenționale.

Aceasta se datorează faptului că în ce privește contravențiile, practica este caracterizată de o tendință de simplificare a acțiunilor de documentare, iar pe de altă parte, aceasta este o urmare a percepției greșite a procedurii contravenționale ca fiind una administrativă.

Urmarea la aceste percepții greșite este că contravenția, care este o faptă cu consecințe dăunătoare mai neînsemnate decât infracțiunea, dar care rămâne a fi totuși o faptă penală, este percepută drept faptă ce poate fi examinată într-un mod mai simplist. De multe ori aceasta dăunează calității actului de justiție, dar și încalcă drepturile victimei.

Cuvinte-cheie: proces contravențional, accident rutier, drepturile omului.

Summary

Although the Code contravention is implemented for a period exceeding 12 years, but until now we see a multitude of issues aimed at the signing and application of procedural-contravention rules.

This is due to the fact that in terms of contraventions, the practice is characterized by a tendency to simplify documentation actions, and on the other hand it is a result of the misconception of the contravention procedure as an administrative one.

Following these misconceptions is that the contravention, which is a deed with consequences less harmful than the offense, but which remains a criminal act, is perceived as a deed that can be examined in a simpler way. It often harms the quality of the act of justice, but also violates the victim's rights.

Keywords: contravention process, road accident, human rights.

Introducere. Abordarea problematicii examinării accidentelor rutiere reprezintă o chestiune de interes atât pentru dreptul contravențional cât

și pentru dreptul penal.

De fapt, componentele de contravenție prevăzute de articolul 242 Cod contravențional și cea prevăzută de articolul 264 Cod penal, presupun de facto aceleași acțiuni, însă diverse consecințe [1].

În același timp, procesul de examinare a cauzelor contravenționale legate de comiterea contravenției prevăzute de articolul 242 al Codului contravențional este caracterizat de o tendință de simplificare a acțiunilor de documentare. Pe de o parte, aceasta este o urmare a percepției greșite a procedurii contravenționale ca fiind una administrativă, iar pe de altă parte, aceasta se trage din faptul că contravenția, care este o faptă cu consecințe dăunătoare mai neînsemnate, este percepută drept faptă care poate fi examinată într-un mod mai simplist.

Scopul cercetării constă în identificarea argumentelor care să asigure baza empirică a aplicării corecte a legislației procesual-contravenționale pe cazurile de comitere a accidentelor rutiere, dar și a asigurării respectării drepturilor procesuale a persoanei în privința căreia s-a pornit procesul contravențional.

Rezultatele obținute și discuții

În corespundere cu prevederile articolului 425 al Codului contravențional, probele sunt elemente de fapt, dobândite în modul stabilit de Codul contravențional, care servesc la constatarea existenței sau inexistenței contravenției, la identificarea făptuitorului, la constatarea vinovăției și la cunoașterea altor circumstanțe importante pentru justa soluționare a cauzei.

În calitate de probe se admit elementele de fapt constatate prin intermediul procesului-verbal de ridicare a obiectelor și documentelor, procesul-verbal de percheziție, procesul-verbal privind cercetarea la fața locului, procesele-verbale privind alte acțiuni procesuale efectuate în conformitate cu prezentul cod, explicațiile persoanei în a cărei privință a fost pornit proces contravențional, depozițiile victimei, ale martorilor, înscrisurile, înregistrările audio sau video, fotografiile, corpurile delictive, obiectele și documentele ridicate, constatările tehnico-științifice și medico-legale, raportul de expertiză. Sunt admisibile probele pertinente, concludente și utile, administrate în conformitate cu Codul contravențional. Nu pot fi admise ca probe datele care au fost obținute prin încălcarea esențială a drepturilor și libertăților constituționale ale persoanei, inclusiv a dreptului la apărare sau a dreptului la interpret/ traducător.

În corespundere cu prevederile articolului 425 al Codului contravențional, procesului contravențional, se aplică în mod corespunzător prevederile Codului de procedură penală cu privire la mijloacele de probă și la procedeele probatorii, cu excepțiile prevăzute de Codul contravențional. Nu pot fi admise ca probe acelea care au fost obținute prin încălcarea esențială a drepturilor și libertăților constituționale ale contravenientului.

La examinarea accidentului rutier, agentul constatator trebuie să constate o serie de împrejurări, cum ar fi faptul că contravenientul a încălcat regula de circulație rutieră, să administreze probe sau corpuri delictive care să confirme existența faptei. Astfel, agentul constatator trebuie să administreze probe referitoare la:

- a) existența unui prejudiciu;
- b) mărimea prejudiciului;
- c) traiectoria de deplasare a unităților de transport;
- d) locul de tamponare a unităților de transport;
- e) viteza de deplasare a unităților de transport;
- f) posibilitatea conducătorilor auto de a evita tamponarea;
- g) alte circumstanțe și împrejurări ce au importanță pentru aprecierea acțiunilor tuturor participanților la accidentul rutier.

Acestea sunt regulile care guvernează procesul de examinare sau, altfel spus, procesul de administrare a probelor în cazurile cu privire la accidente rutiere.

Totuși, așa cum am mai menționat, în practica examinării acestor cazuri se produc anumite erori, unde ne vom referi la principalele din ele în continuare.

Chestiunea cu privire la începutul procesului. Comparativ cu procesul penal, unde începerea urmăririi penale trebuie să fie consemnată într-un act procesual distinct, procesul contravențional începe în momentul sesizării despre comiterea faptei contravenționale sau în momentul autosesizării făcute personal de către agentul constatator.

Este greșit să gândim că un proces contravențional nu a început, numai datorită faptului că agentul constatator încă nu s-a convins definitiv despre faptul dacă a fost comisă contravenția și cine este făptuitorul vinovat.

Despre faptul că un proces contravențional a pornit denotă acțiunile procesuale pe care le realizează agentul constatator. Astfel, odată ce agentul constatator a citat partea, prin urmare, procesul contravențional este pornit, deoarece citarea reprezintă o acțiune procesuală ce obligă părțile în proces. Odată ce agentul constatator a solicitat ca participantul la proces să fie supus alcoolestului, prin urmare, această acțiune reprezintă o acțiune procesuală, mai mult ca atât, Codul contravențional o apreciază ca măsură procesuală de constrângere [2].

În așa fel, odată ce agentul constatator a venit la fața locului producerea accidentului rutier, prin urmare, toate acțiunile pe care acesta le realizează în contextul examinării cazului, sunt nu altceva decât acțiuni procesuale. Cercetarea la fața locului reprezintă o acțiune procesuală contravențională. Ridicarea obiectelor și documentelor reprezintă acțiuni procesuale. Ridicarea înregistrărilor video și ridicarea unității de transport reprezintă acțiuni procesuale contravenționale. Iar aceasta denotă că toate aceste acțiuni pro-

cesuale urmează a fi efectuate în ordinea și condițiile prevăzute de Codul contravențional.

Chestiunea referitoare la comunicarea faptului că a fost pornit un proces contravențional. Urmare la faptul că este pornit procesul contravențional, toți participanții la procesul contravențional trebuie să cunoască despre faptul că este antrenat în proces și că are o anumită calitate. Trebuie să constatăm că în multe din cazurile examinate de instanțe, agentul constataitor nu comunică participanților la proces că aceștia se află în cadrul unui proces contravențional unde ei au anumite drepturi și obligații.

Frecvent, făptuitorul nici nu cunoaște că este persoană bănuită de comiterea contravenției și care anume sunt acțiunile pe care agentul constataitor i le impută.

De cele mai dese ori, aceasta se reflectă în timpul redus de examinare a cazului, precum și în faptul că persoanei în privința căreia este pornit procesul nu i se aduc la cunoștință drepturile sale procesuale și nici nu i se oferă timp pentru a face explicații sau a formula cereri și demersuri.

Nu mai puțin important este și faptul că persoanei în privința căreia s-a pornit procesul contravențional, să i se ofere dreptul de a face explicații asupra cazului. Și asta trebuie să fie realizat până la adoptarea deciziei de sancționare de către agentul constataitor. Astfel, dacă agentul constataitor a comunicat persoanei în privința căreia s-a pornit procesul contravențional drepturile sale procesuale în calitate de contravenient, iar înainte de aceasta nu a audiat-o și nu a administrat nici o probă care să demonstreze acest fapt, doar bizuindu-se pe practica sa în ce privește accidente rutiere, o astfel de apreciere este arbitrară.

În baza unicei probe care este administrată în cauza contravențională – procesul-verbal de cercetare la fața locului, în lipsa altor acte sau probe care să motiveze aprecierea calității procesuale a fiecăruia din participanți la evenimentul rutier, este firesc de întrebare care sunt motivele să i se atribuie persoanei calitatea de contravenient și, prin urmare, care sunt motivele ca celuilalt participant la accidentul rutier să i se atribuie calitatea de victimă? Răspunsul este unul evident – nu există nici o motivație, decât o apreciere arbitrară, nefondată și neîntemeiată.

Sunt constatate și cazuri în care audierea este finalizată în același moment când este adoptată decizia pe caz.

Astfel, agentul constataitor realizează audierea contravenientului începând cu orele 19:15 și până la 19:35, iar procesul-verbal cu privire la contravenție l-a finalizat, adoptând decizia pe caz tot la orele 19:35. De aici constatăm că, încă nefinalizând audierea contravenientului, agentul constataitor deja concomitent întocmea și procesul-verbal cu privire la contravenție și chiar și a înscris textul deciziei pe caz, finalizând acest proces concomitent cu finalizarea audierii contravenientului. Aceasta denotă caracterul formal al

audierii, dar și al deciziei pe caz.

Ori, adoptarea unei decizii concomitent cu audierea contravenientului, fără a-i oferi dreptul să cunoască în ce este învinuit, reprezintă o încălcare gravă a prevederilor articolului 6 al Convenției din 04.11.1950 pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, potrivit căreia orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. Același articol 6 al Convenției din 04.11.1950 pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale stabilește că orice acuzat are, în special, dreptul a) să fie informat, în termenul cel mai scurt, într-o limbă pe care o înțelege și în mod amănunțit, asupra naturii și cauzei acuzației aduse împotriva sa; b) să dispună de timpul și de înlesnirile necesare pregătirii apărării sale; d) să întrebe sau să solicite audierea martorilor acuzării și să obțină citarea și audierea martorilor apărării în aceleași condiții ca și martorii acuzării [3].

Chestiunea referitoare la audierea agentului constatatator ca martor pe caz. Deși acest procedeu nu este caracteristic fazei de examinare a cazului de către agentul constatatator, totuși instanțele recurg foarte frecvent, atunci când cazul se examinează în ordinea articolului 448 Cod contravențional [4], la audierea în calitate de martor a agentului constatatator care a examinat cazul, dar care nu mai are calitate de agent constatatator în virtutea faptului că este concediat sau degrevat din această funcție. În așa fel, declarațiile martorului, care anterior în acest proces a participat în calitate de agent constatatator, dar care totuși a fost audiat în calitate de martor, nu pot fi acceptate drept probe. Motivul este că acestea, în primul rând, sunt expuse în vederea îndreptării faptului adoptării de către acesta a unei decizii. În cel de-al doilea rând, martorul/ agentul constatatator nu putea fi audiat ca martor din motiv că acesta anterior a avut calitatea de agent constatatator pe caz, și anume procesul-verbal întocmit de acesta servește obiect al examinării în ordinea articolului 448 al Codului contravențional.

Chestiunea referitoare la „două schițe” ale accidentului rutier. În practica multor subdiviziuni există practici de întocmire a mai multor schițe ale locului faptei, ca anexă a procesului-verbal de cercetare a accidentului rutier. Una din schițe este întocmită în cadrul cercetării la fața locului, și consemnată de către toți participanții la evenimentul rutier, iar cea de-a doua este întocmită ulterior finalizării cercetării la fața locului, de regulă în biroul de serviciu al agentului constatatator, care după caz poate fi sau poate să nu fie consemnată de toți participanții.

Chiar dacă între aceste două schițe nu există divergențe esențiale, oricum schița întocmită în biroul de serviciu al agentului constatatator, ulterior

cercetării la fața locului, aceasta nu are valoare probantă. Totodată, dacă se identifică și divergențe, oricare ar fi acestea, acest fapt poate fi catalogat drept act de falsificare a probelor.

Dincolo de aceste argumente, schema accidentului, care este întocmită ulterior finalizării cercetării la fața locului, nu poate fi apreciată și luată ca bază pentru adoptarea deciziei drept probă din motiv că acest document este întocmit ulterior momentului finalizării cercetării la fața locului și nu reprezintă un act care să consemneze actul de procedură – cercetarea la fața locului. În așa fel, în acest act este diferit momentul întocmirii documentului, fapt care admite posibilitatea de a considera că acest document ar putut fi întocmit și după adoptarea deciziei. Potrivit prevederilor articolului 94 al Codului de procedură penală [5], asemenea categorii de acte nu pot servi drept probă care stă la baza pronunțării hotărârii.

Chestiunea referitoare la audierea participanților la proces. O practică vicioasă pe care o constatăm în procesul de examinare a accidentelor este cea legată de lipsa unei audieri propriu-zise, deoarece, de fapt, participantul face declarații în mod autonom, iar audierea de către agentul constatatator nu are loc în realitate. Participantul la accident face niște explicații, de regulă în încăpere aparte, chiar și se poate întâmpla ca declarațiile să nu le consemneze el personal, însă acestea sunt acceptate și apreciate ca audiere. De fapt, fiecare participant trebuie să fie audiat în parte în condițiile de audiere pe care le stabilește Codul contravențional, în prezența agentului constatatator și cu dirijarea întregului proces.

Chestiunea referitoare la accesul terților la materialele cauzei contravenționale. Deși procesul contravențional reprezintă un proces în cadrul căruia este examinată chestiunea privind comiterea unei fapte ilicite pasibile de răspundere de drept public, analogic cu cea penală, după cum am mai menționat, acestui proces nu i se atribuie „atenția” corespunzătoare. Astfel, în practica cazurilor contravenționale, agenții constatatatori, în mod eronat, oferă accesul la materialele cauzei contravenționale la persoane, care nu au dreptul de a avea acces la materialele acestor cauze. Ne referim în primul rând la accesul pe care îl au șefii de subdiviziuni din cadrul autorității de unde face parte agentul constatatator, unde agentul constatatator are calitatea de subaltern. De cele mai dese ori, șeful însuși are calitatea de agent constatatator. Dar, având în vedere că în procedura contravențională nu există calitatea de șef al agentului constatatator, căruia să-i fie atribuite competențe de verificare și control al materialelor cauzei contravenționale, prin urmare, șeful, nemijlocit, sau alt superior nu are dreptul să aibă accesul la materialele din cauza contravențională. Astfel, practica promovată, cu regret în cadrul autorităților, inclusiv și cea de stabilire și prelungire a termenelor de examinare a cauzei reprezintă o practică vicioasă, care printre altele încalcă și dreptul la protecția datelor cu caracter personal ale martorilor, victimei, contravenientului și ale

altor persoane antrenate în proces. La fel, această practică se referă și la oferirea tuturor materialelor accidentului rutier companiilor de asigurare, la cererea lor, și deoarece articolul 21 al Legii cu privire la asigurarea obligatorie de răspundere civilă pentru pagube produse de autovehicule stabilește că în dosarul de daune se includ în mod obligatoriu copiile de pe documentele de constatare a faptului și a circumstanțelor în care s-a produs accidentul, întocmite de lucrătorii organelor de poliție, ai unităților de pompieri, ai procuraturii, ai instituțiilor medicale [6] și nicidecum nu se referă la întregul dosar contravențional. Prin urmare, organul de poliție nu este în drept să elibereze toate materialele cauzei contravenționale, ci doar pe cele care au referință la constatarea faptului și a circumstanțelor în care s-a produs accidentul.

În concluzie, este necesar de menționat faptul că deși de la punerea în aplicare a noului Cod contravențional au trecut mai mult de 12 ani, cu regret, personalul angajat al autorităților care asigură procesul de documentare a faptelor contravenționale, lucrează încă după regulile vechiului proces contravențional sovietic, chestiune care în opinia noastră urmează a fi eradicată din rădăcini. Aceasta poate fi făcută prin prisma aplicării stricte a reglementărilor din Codul contravențional și din Codul de procedură penală.

Referințe bibliografice:

1. Slisarenco I. Accidentul rutier în Dreptul penal. Chișinău: Globe Edit, 2019, p. 16-17.
2. Articolul 432 al Codului contravențional, adoptat la 24.10.2008, MO 3-6/15 din 16.01.2009.
3. Convenția din 04.11.1950 pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, Tratatate internaționale 1/341, 1998.
4. Articolul 448 al Codului contravențional, adoptat la 24.10.2008, MO 3-6/15 din 16.01.2009.
5. Articolul 94 al Codului de procedură penală, adoptat la 14.03.2003, MO nr. 104-110/447 din 07.06.2003.
6. Articolul 21 al Legii nr. 414 din 22.12.2006 cu privire la asigurarea obligatorie de răspundere civilă pentru pagube produse de autovehicule, Monitorul Oficial 32-35/112 din 09.03.2007.